

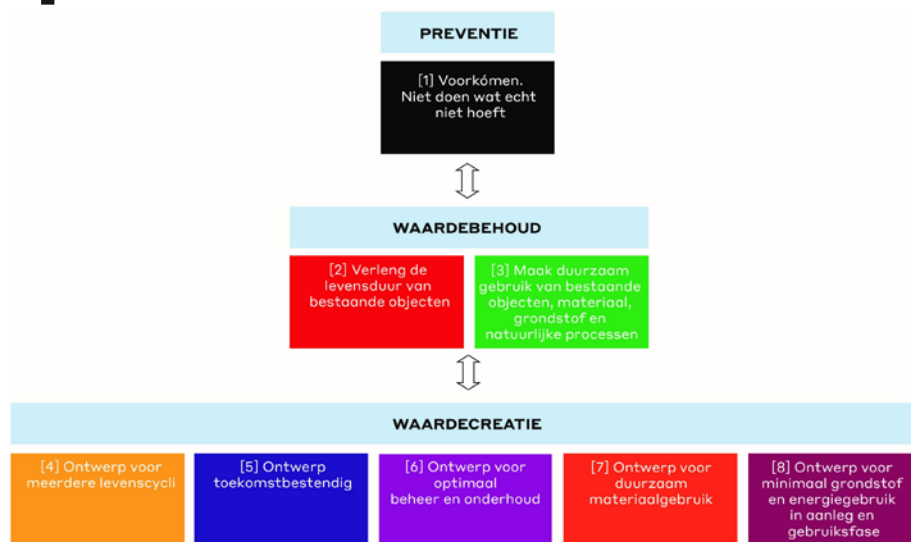
Circulaire Peiler: ervaringen uit de praktijk

In het Grondstoffenakkoord stellen we doelen voor circulariteit. Maar, een stappenplan is er niet. Advies- en ingenieursbureau WSP en Waterschap Vallei en Veluwe hebben als antwoord daarop de Circulaire Peiler ontwikkeld. Een blik op de praktijk van het werken met dit middel.

De aanjager van circulaire gebiedsontwikkeling bij dijkversterkingsopgaven helpt om wél stappen te zetten en is inmiddels meerdere malen in de praktijk gebracht. Hoe het precies werkt, wat de resultaten zijn en of je de Peiler ook kunt gebruiken bij een waterzuiveringsrenovatie? Meerdere gebruikers komen aan het woord.

Het gebrek aan een beoordelingskader voor circulariteit bij dijkversterkingsopgaven maakte dat WSP, in samenwerking met waterschap Vallei en Veluwe, een beoordelingskader circulariteit opstelde. Een innovatiesubsidie vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma maakte een doorontwikkeling naar een algemeen beoordelingskader voor circulariteit mogelijk. Met het resultaat, de Circulaire Peiler, kan snel worden getoetst en gemonitord in hoeverre een ontwerp bijdraagt aan gestelde circulariteitsdoelen. De Peiler is bruikbaar voor beleidsmakers, opdrachtgevers en ontwerpers.

Hoe dat er nou uit ziet voor een gebruiker? Heike Gaasbeek, senior adviseur duurzaamheid bij WSP: "Als we het over de daadwerkelijke

Bron: RWS - circulaire ontwerpprincipes MIRT

Circulaire ontwerpprincipes volgens MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport).

tool hebben, hebben we het over een makkelijk werkbaar Excel-formulier. Na selectie van de gerealiseerde prestatie toont de Peiler het eindoordeel in CPI; de index van het Circulaire Peil. Het maximum, de 100-score, is gebaseerd op het ambitieniveau van 2030." "In de tool spelen de acht circulaire ontwerpprincipes voor MIRT-projecten een hoofdrol. De scoreopbouw van deze acht principes wordt grafisch weergegeven en een staafdiagram toont de overall-prestatie van de ontwerpprincipes. De tool bestaat uit een Proces Monitor waarin je de acht circulaire principes kwalitatief monitort, en een Referentie Monitor waarin de milieukostenindicator (MKI), de CO₂ en de CirculariteitsIndex voor Materialen (MCI) worden vergeleken met een gekwantificeerd referentieobject. In elke fase van het project, van initiatie tot beheer en onderhoud, monitoren we opnieuw, terwijl de zwaarte van de te beoordelen prestaties varieert naargelang het belang van het aspect in de betreffende fase. In de verkenningsfase ligt de nadruk bijvoorbeeld meer op 'voorkomen wat niet nodig is' en een optimaal ontwerp, terwijl in de uitvoering de nadruk meer kan liggen op materialenpaspoorten en inzet van te hergebruiken materialen uit de omgeving."

Activerend instrument

Jan Baltissen is duurzaamheidsadviseur bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma en ontdekte dat de Peiler voornamelijk een active-

rende functie heeft: "Tot voor kort zag je dat duurzaamheid vooral dreef op persoonlijke ambitie. Bevlogen mensen in een project die daarop hameren. Maar dat is erg vrijblijvend. Het werkt beter als het besloten ligt in een concrete opdracht. Ik ben ervan overtuigd dat de technisch managers de grootste stappen voorwaarts kunnen maken op het gebied van duurzaamheid en circulariteit, maar dan moeten ze daarin wel een opdracht krijgen. De Circulaire Peiler is daarbij een goede hulp." Dat het belangrijk is om circulariteit vanaf het begin bij een ontwerp mee te nemen, zal elke duurzaamheidsadviseur beamen. Maar hoe je gedurende een proces de stappen meet? Dat is vaak lastig. Ook daarin ziet Baltissen een rol voor de Peiler, waarin hij de vergelijking trekt met een thermometer: "Ik zie dat de Peiler een soort thermometer is op het gebied van circulariteit, die je op belangrijke momenten in je project steekt. Een projectteam kan dan de voortgang zien, maar zich ook afvragen: waarom scoren we op bepaalde vragen eigenlijk geen honderd procent? Zo creëer je een rode draad, een constante monitoring van circulariteit."

Antwoord op definitievraag

Marloes Springer, omgevingsmanager bij WSP, gebruikte de Circulaire Peiler in het project dijkversterking Jaarsveld/Vreeswijk. Het project bevindt zich momenteel in een verkenningsfase: wat is de opgave, en welke mogelijke

IN 'T KORT - Circulaire Peiler

WSP heeft een beoordelingskader circulariteit opgesteld

Een innovatiesubsidie maakte een doorontwikkeling mogelijk

Het resultaat van deze doorontwikkeling is de Circulaire Peiler

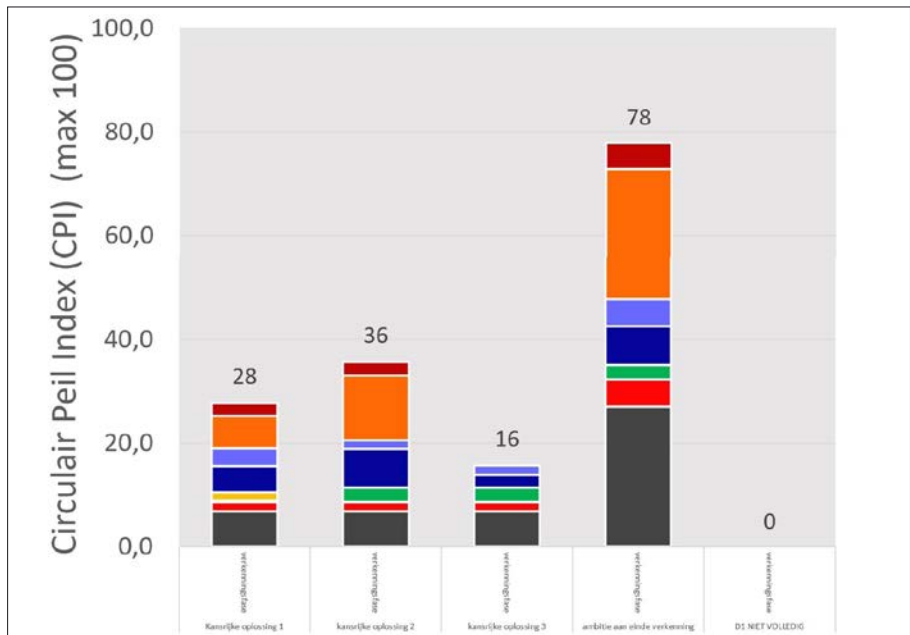
De Peiler is bruikbaar voor beleidsmakers, opdrachtgevers en ontwerpers

oplossingen zijn er? Springer: "Nu we redelijk abstracte oplossingsrichtingen aan het verkennen zijn, komt de Peiler van pas als instrument om circulariteit te definiëren. Eerder bleven we vaak hangen in die definitievraag: wat is het nou precies? Nu kunnen we het meten, het biedt ons houvast en we kunnen transparanter laten zien welke keuzes we maken en welke invloed deze hebben. Zo wordt een voorheen vaag thema beter grijpbaar."

Op de vraag wát de Peiler in dit project al echt concreet heeft opgeleverd, antwoordt Marloes: "Door de Circulaire Peiler kunnen we onze alternatieven op circulariteit beoordelen. Wat we nu hebben, is een aantal oplossingsrichtingen die we allemaal langs de ladder van de Peiler kunnen zetten. Dat helpt wel echt bij de keuze voor een voorkeursalternatief. Daarvoor hebben we dat inzicht nodig. Maar het lucht me wel echt op: ik heb nu eindelijk eens een manier om écht met circulariteit aan de slag te kunnen en concreet naar een uitkomst toe te werken. Eerder verdween dit toch al gauw in kostenramingen en in diepe bijlages, maar nu heb ik een middel in handen waarmee ik het gesprek makkelijk en waarvan ik de visuele uitkomst - het staafdiagram - in mijn hoofdrapport durf te zetten."

Peiler buiten de dijk

Dat de Circulaire Peiler ook buiten dijkprojecten gebruikt kan worden, ontdekte Jörgen Verschoor. Als adviseur circulaire economie bij Waterschap Vallei en Veluwe is hij betrokken bij de renovatie van rioolwaterzuiveringsinstallatie Terwolde, waarbij de opdracht ligt om een circulaire zuivering te bouwen. "Maar, hoe begin je daaraan?", zo legt hij uit. "En, hoe meet je dat eigenlijk? Toen dacht ik aan de Circulaire Peiler en had ik zoiets van: 'Ach,

Het eindresultaat is een handzame staafdiagram.

ik ga 'm maar eens gewoon invullen.' En ja hoor, dat ging prima. Daarna heb ik er meer mensen uit het team bij betrokken en iets later hebben we hem binnen het bouwteam ingezet om het voorontwerp van de nieuwe installatie te bemeten en hierover te kunnen rapporteren aan de opdrachtgever. Dat bleek erg eenvoudig en een mooi meetmiddel: waar staan we nu, en hoe circulaire zijn we bezig?" Verschoor heeft besloten om het instrument gedurende de verschillende ontwerpfasen van de renovatie te blijven gebruiken, en benadrukt dat meetinstrumenten voor circulariteit in zijn vakgebied schaars zijn: "Als je een betonnen bak stort, kun je natuurlijk best berekenen hoeveel materiaal dat kost en wat de uitstoot is. Maar op projectmanagementniveau is dat een heel ander verhaal. Dit biedt

een oplossing over de gehele breedte van het project."

Handzaam instrument

Over de tijd die het kost om de Peiler te gebruiken, zijn de gebruikers eensgezind: weinig. Het is een handzaam instrument dat bovendien door iedereen toegepast kan worden en kosteloos beschikbaar is. Al zal er altijd wat koudwatervrees bestaan. Baltissen: "De eerste keer dat ik de Peiler opbracht, werd het natuurlijk niet direct omarmd. Vragen als 'staat het wel in de begroting?' en 'hoe passen we dit in onze planning?' liggen voor de hand, maar nadat we de Peiler in een uurtje hadden toegepast verdween die koudwatervrees. En daarna werd iedereen enthousiast, brachten ze het op in hun eigen rapportages en besloten ze de Peiler gedurende het gehele proces toe te passen."

Marloes Springer: "Het is handig om de Peiler met anderen in te vullen, zodat je alle vinkjes kunt zetten. Tijdens het invullen komt er onmiddellijk een gesprek op gang. Een beetje begeleiding in dat gesprek, en vertaling, is daarbij wel belangrijk. Het eindresultaat is een staafdiagram, handzaam en bespreekbaar. Gedurende het proces zie je die staafdiagram naar je ambities toegroeien. En dat maakt het voor het hele team een fijn proces."

Heike Gaasbeek is senior adviseur duurzaamheid; Marloes Springer is omgevingsmanager (beiden bij WSP); Jan Baltissen is duurzaamheidsadviseur bij Hoogwaterbeschermingsprogramma en Jörgen Verschoor is adviseur circulaire economie bij Waterschap Vallei en Veluwe.

Heike Gaasbeek: "Als we het over de daadwerkelijke tool hebben, hebben we het over een makkelijk werkbaar Excel-formulier."